



25.95x15.44	1	עמוד 30	הארץ - כותרת	17/03/2023	85389132-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

הפתקאות של הרצל נחשפות לציבור

אם תרצו, אין זו רק פתקה

עופר אדרת

במסע הארוך אל עבר מדינת היהודים, שיער

על עמדותיו של הרצל ביחס לשוויון מגדרי אפשר ללמוד מפתקה אחרת שבה כתב כי "הילדים הם המכשול למתן אמנציפציה לנשים". האם הוא ביקש למתוח ביקורת חברתית על ערכי התקופה שבה חי, ובדבר תפקידה הבלעדי של האישה בגידול הילדים? לדברי

במעבדת השימור של הארץ כיון הציוני המרכזי בירושלים עסקו לאחרונה בנושא רגיש. עובדת המעבדה הסירה את הס' לוטייף שהודבק על הפתקאות שהשאיר בנימין זאב הרצל בעיזבונו. בהמשך קילפה בעדינות את שאריות הדבק וניקתה את הכתמים שהותירה הפתקאות האלה – כמה מאות במספר – נאספו, מוינו, סודרו ומוספרו לאחר מותו של חוזה המדינה ב-1904. כדי להבטיח את שימורן המיטבי הן עברו לאחרונה טיפול מיוחד. הפתקאות כוללות הגיגים, רעיונות ומחשבות שעברו ברומו, ולרוב שימשו טיוטה לפני כתיבת מאמר או הרצאה.

הפתקאות כוללות הגיגים, רעיונות ומחשבות שעברו במוחו של הרצל

חגואל, ייתכן שהפתקה מרמזת על שינוי העתיד לבוא. "התנועה הציונית היתה בין הראשונות להעצים את מעמד האישה ולהעניק לה זכות בחירה במרסדותיה", הסבירה

פתקה נוספת מספקת הצצה לעולמו של הרצל המחזאי. הוא תיאר בה שיח דמויני בין נשים לגברים בומן ארוחת ערב. בעלת הבית ואמה מוטרדות מהאירוח ומכר "שיישאר אוכל אחרי



הפתקאות של הרצל במעבדת השימור של הארכיון הציוני בירושלים צילום: הארכיון הציוני המרכזי

שהאורחים יילכו", ואילו בעל הבית "מחשב בראשו את עלות האירוח". "הוד מעלתה האישה היפה מוטרדת כי המחוך לר' חץ לה", כתב הרצל ומציין ש"בעלה של האישה היפה

הרצל לא נמנע מתיאור רג' שותק ואוכל, עייף ממאמצי הטיפוח של אשתו". אישה אחרת, בת 55, "אומרת דברים מטופשים", ואילו "גברת צעירה חובכת ריקודים מאוכזבת כי לא הושיבו אותה ליד הצעירים". תתת לנוכחים ועוקבת אחרי

יופי ותשוקה". אישה אחרת היא "אשת המילים", ולצדה יושבים כמה גברים: "אנין הטעם המגור" שם שחושב באופן טריוויאלי, "הנואם שמתאמן על נאום מאולתר", "דון חואן המותש, השקוע במחשבות זימה אותן כבר לא מסוגל לבצע בעצמו", "פרופסור באוניברסיטה" ו"שני משרתים שזוממים לסדר אחד את השני ואת האורחים".

משפט מסקרן במיוחד נמצא על גבי פתקה אחרת באוסף. "האגדה היא האמת הנצחית", כתב הרצל. אי אפשר שלא לתהות אם מדובר בטיוטה ראשונה למשפט האלמותי "אם תרצו אין זו אגדה", שאותו כתב הרצל על כריכת ספרו "אל-טנוילנד" שראה אור ב-1902 ותיאר מדינה יהודית מדומיינת. משפט זה, שכבר הפך לסיסמה של התנועה הציונית, נכתב במרקור אף הוא בגרמנית, ותורגם באופן מילולי ומדויק לעברית. בפרק הסיום של ספרו מופיע משפט מפורסם פחות, בו כותב הרצל: "ואם לא תרצו, או הנהה הדבר אשר סיפרתי לכם הוא אגדה, ונשאר רק אגדה".